O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIM VAZIRLIGI
OLIY TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
SAMARQAND DAVLAT PEDAGOGIKA INSTITUTI

Ro'yxatga olindi:
№ BD 114
2025 yil "29" 08

"TASDIQLAYMAN"
Samarqand davlat pedagogika instituti rektori
_______ Sh.Sh.Negmatova
2025 yil "__" _______

MEHNAT VA MUHANDISLIK PSIXOLOGIYASI FANINING O'QUV DASTURI

Bilim sohasi:	100000 – Ta'lim
Ta'lim sohasi:	110000 – Ta'lim
Ta'lim yo'nalishi:	60310300-Psixologiya

Samarqand – 2024

Fan/mavzu kodi MMPI3704		Oʻquv yili 2024-2025	Semestr 7	Kreditlar 4	
Fan/modul turi Majburiy		Ta'lim tili		Haftadagi dars soatlari	
		Oʻzbek		4	
1.	Fanning nomi	Auditoriya mashgʻulotlari (soat)	Mustaqil ta'lim (soat)	Jami yuklama (soat)	
	Mehnat va muhandislik psixologiyasi	60	60	120	

2.

I. Fanning mazmuni

Fanni oʻqitishdan maqsad – Mehnat va muhandislik psixologiyasi fanining predmeti, fanning rivojlanish tarixi, metodologiyasi va metodlari, mehnat va muhandislik psixologiyasining asosiy tamoyillari, mehnat ekspertizasi muammosi, mehnat motivlari va ularning klassifikatsiyasi, mehnat jamoasi psixologiyasi, psixomotorika, sensomotorika, ideomotorika haqida tushuncha, professiografiya va psixometriya, mehnat faoliyati psixodiagnostikasi, muhandislik psixologiyasi ob'ekti, metodlari, odam-mashina tizimi mohiyati, muhandislik psixologiyasi loyihalash tizimida antropomorf va prosessual konsepsiya, faoliyatni loyihalashda muhandislik psixologiyasi metodlari, mehnat va muhandislik psixologiyasining tatbiqiy sohalarini o'rganishdan iborat.

Fanning vazifasi – Fan va ta'lim integratsiyasi mazmun mohiyatidan kelib chiqqan holda innovasiyalarni ta'lim tizimiga keng jalb etish, zamonaviy axborot-kommunikasiya tizimidan keng foydalanish.

II. Asosiy nazariy qism (ma'ruza mashgʻulotlari)

I I.I. Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi:

1-mavzu. Mehnat psixologiyasi fanining predmeti, maqsadi va vazifalari

Mehnat psixologiyasi predmeti. Mehnat psixologiyasining vazifalari. Mehnat psixologiyasi fanining paydo bo'lish tarixi va rivojlanishi. Psixotexnika.

2-mavzu. Kasblar tasniflanishi

Kasblar tasniflanishi tushunchasi ba uning vazifasi. J. Holland tamoyili. E.A.Klimov tamoyili. O'quv kasblari tasnifi.

3-mavzu. Professiografiya

Professiografiya haqida tushuncha. Psixogramma. Psixometruya.

4-mavzu. Kasbni psixologik o'rganish metodlari

Asosiy va yordanchi metodlar haqida tushuncha. Mehnat jarayonini algoritmik metod bilan ta'riflash. Sistemali tahlil metodi.

5-mavzu. Mehnat motivlari

Mehnat motivlari haqida tushuncha. Motivlarning tarkibiy tuzilishi. Mehnat motivlari diagnostikasi

6-mavzu. Mehnat faoliyatida psixik xususiyatlar

Attension xususiyatlar. Mnemik xususiyatlar. Imajinitiv xususiyatlar.

7-mavzu. Kasbiy ko'nikma va malakalarni shakllantirish. Mehnat faoliyati diagnostikasi

Ko'nikma va malakalar va ularning tasniflanishi. Malaka va ko'nikmalarni shakllantirish bosqichlari. Trenirovka va trenajorlar. Intellektual ko'nikmalar. O'rgatilganlik mezonlari.

Qobiliyatlar va mehnat muvaffaqiyatini bashorat va tashxis qilish. Faoliyat muvaffaqiyatini bashorat qilishda bosqichlarni ishlab chiqish. Kasbiy ahamiyatli xususiyatlarga xarakteristika.

8-mavzu. Kasbiy o'zini o'zi anglash va kasbiy martaba yuzasidan maslahat. Ishga yo'naltirish; professional maslahat. Karyera va uning turlari. Kasbiy shaxs va uning dinamikasi.

https://sev.msu.ru/wp-content/uploads/2023/10/43-B-PD-Psihologija-truda-inzhenernaja-psihologija-i-jergonomika.pdf

9-mavzu. Psixomotorika

Ishchi harakatlar. Sensomotor jarayonlar. Ideomotor jarayonlar.

10-mavzu. Mehnat ekspertizasi psixologiyasi

Kasbga yo'naltirish. Kasbiy tanlov. Avariya va braklar sababini tekshirish. Xato harakatlar tahlili.

11. Mehnat psixogigiyenasi

Toliqish va o'ta toliqish sabablari, profilaktikasi. Emotsional kuyish. Mehnat rejimi. Mehnatni muhofaza qilish va mehnat xavfsizligi.

12-mavzu. Muhandislik psixologiyasi

Muhandislik psixologiyasi nimani o'rganadi? Muhandislik psixologiyasi liyihalash tizimida antropomorf va prosessual konsepsiya. Faoliyatni loyihalashda muhandislik psixologiyasi metodlari.

13-mavzu. Ergonomika

Mehnat shart-sharoitlarining inson antropometriyasiga mosligi. Qulaylik. Ratsionallik. Meyoriy qoidalar.

14-mavzu. Sun'iy intellekt

Sun'iy intellekt va psixologiya. Inson intellectual faoliyatining nazariy va eksperimental tahlili. Aqliy mehnat avtomatizatsiyasi. Aqliy mehnatga qobiliyatlilik dinamikasi.

15-mavzu. "Inson-mashina" tizimi

Ergatik tizimlar. Nerv sistemasi faolligi, mashina boshqaruv tizimi. Antropometrika. Psixik reaksiyalar.

III. Seminar mashg'ulotlar bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar

Seminar mashg'ulotlar uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi:

1. Mehnat psixologiyasi fanining predmeti, maqsadi va vazifalari
2. Kasblar tasniflanishi
3. Professiografiya
4. Kasbni psixologik o'rganish metodlari
5. Mehnat motivlari
6. Mehnat faoliyatida psixik xususiyatlar
7. Kasbiy ko'nikma va malakalarni shakllantirish
8. Mehnat faoliyati diagnostikasi
9. Psixomotorika
10. Mehnat psixogigiyenasi.
11. Mehnat ekspertizasi psixologiyasi
12. Muhandislik psixologiyasi
13. Sun'iy intellekt
14. Ergonomika
15. "Inson-mashina" tizimi.

IV. Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar

Mustaqil ta'lim uchun tavsiya etiladigan mavzular:

	1. Mehnat psixologiyasi metodlari va ularning mohiyati. 2. Mehnat jamoasi va uning shakllanishi. 3. Psixologik professiografiya. 4. Mehnat psixologiyasi ekspertizasi. 5. Kasb tanlashga yunaltirish va kasb tanlash. 6. Kasbga ko’nikish va uning psixologik masalalari. 7. Mehnatni tashkil qilish psixologiyasi. 8. Mehnat rejimi va uning psixologik mohiyati. 9. Inson va mashina hamkorligi. 10. Mehnat sifati va uni ta’minlashning texnologik masalalari. Injenerlik psixologiyasi mehnat psixologiyasi sohasi sifatida. 11. Mehnat faoliyatida sensomotorik talablar. 12. Mehnat psixologiyasi va ergonomika. 13. Mehnat sifatini ta’minlashning psixologik omillari. 14. Operator faoliyatining psixologik tuzilishi. 15. Mehnat sifatini ta’minlashning psixologik omillari. 16. Toliqish va o’ta toliqishning sabablari. 17. Mehnat faoliyatidagi shaxsning individual psixologik xususiyatlari. 18. Mehnat faoliyati va psixik jarayonlar. 19. Tashkiliy psixologiya. Teylorizm. 20. Kasbiy toliqish va kasbiy o’ta toloiqish sabablari va profilaktikasi. 21. Kasbiy va emotsional kuyish. 22. Mehnat rejimi. Mehnat xavfsizligi.
3.	**V. Fan o‘qitilishining natijalari (shakllanadigan kompetensiyalar)** Fanni o‘zlashtirish natijasida talaba: • Psixologiya nazariyasi va metodologiyasiga aloqador tizimlar, kategoriyalar, mexanizmlar, qonuniyatlar, asosiy holatlar haqida tasavvur va bilimga ega bo‘lishi; • Turli xil mehnat ishlab chiqarishi sharoitlarida shaxsni o’rganishda mehnat va muhandislik psixologiyasining har xil usullarini qo’llash ko’nikmalariga ega bo’lishi kerak; • Mehnat va muhandislik psixologiyasi bo’yicha ilmiy tadqiqotlarni tashkil etish, o’tkazish metodologiyasi va uning metodlaridan foydalana olish malakasiga ega bo‘lishi kerak.
4.	**VI. Ta’lim texnologiyalari va metodlari:** • ma‘ruzalar; • interfaol keys-stadilar; • amaliy ishlanmalar.
5.	**VII. Kreditni olish uchun talablar:** Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to‘liq o‘zlashtirish, tahlil natijalarini to‘g‘ri aks ettira olish, o‘rganilayotgan jarayonlar haqida mustaqil mushohada yuritish va joriy, oraliq nazorat shakllarida berilgan vazifa topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat ishini topshirish
6.	**Asosiy adabiyotlar:** 1. MENEJMENT VA MARKETING PSIXOLOGIYaSI Nazarov Azamat 2020 2. PEDAGOGIK PSIXOLOGIYa R.M.MAXMUDOV, B. N. SIRLIEV 1979 3. Mehnat psixologiyasi. Uslubiy qȳllanma. Samarqand, SamDU, 2013. – 60 b. 4. Salaxutdinova M., Isxakova G 2013 **Qo‘shimcha adabiyotlar:** 1. O‘zbekiston Respublikasi Mehnat kodeksi. –T.: 1992.

	Toshkent, O'zMU, 2019. 3. Dmitrieva M.A. Psixologiya truda i injenernaya psixologiya. –Leningrad, 1979. s. 219. 4. Salaxutdinova M., Isxakova G. Mehnat psixologiyasi. Uslubiy qўllanma. Samarqand, SamDU, 2013. – 60 b. 5. G'oziev E., Toshimov R. Menejment psixologiyasi.– Toshkent, 2001. 6. G'oziev E.G'. Umumiy psixologiya. Darslik. – Toshkent, 2010. – 510 b.
7.	Fan dasturi Samarqand davlat pedagogika instituti o'quv-uslubiy kengashining 2024 yil "___" _______________ ____-son bayonnomasi bilan ma'qullangan
8.	**Fan/modul uchun mas'ullar va dastur mualliflari:** R.Korshubayeva – Samarqand davlat pedagogika instituti psixologiya kafedrasi assistenti.
9.	**Taqrizchilar:** U.A.Butayeva – Samarqand davlat pedagogika instituti psixologiya kafedrasi mudiri, dotsent M.Tovbayeva- ISFT instituti Samarqand filiali "Ijtimoiy gumanitar fanlar fanlar" kafedrasi v.b dotsenti

Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi tomonidan 2025-yil uchun tasdiqlangan xalqaro e'tirof etilgan tashkilotlarning (Quacquarelli Symonds World University Rankings, Times Nigher Education, Academic Ranking of World Universities) reytingida 94 o'rinni egallagan Moskva davlat universitetning Psixologiya fakulteti Psixologiyayo'nalishi («Mehnat psixologiyasi») dasturi tahlil qilinib ushbu asosda fan dastur ishlab chiqildi.

"Mehnat va muhandislik psixologiyasi" fanining dasturi tayyorlanib 2 ta mavzusi yangilandi

https://sev.msu.ru/wp-content/uploads/2023/10/43-B-PD-Psihologija-truda-inzhenernaja-psihologija-i-jergonomika.pdf

Fan dastur Ijtimoiy fanlar fakultetning 2025-yil 6-fevraldagi 9-f sonli farmoyish bilan tuzulgan ishchi guruh tomonidan maqullangan.

Tuzuvchi: **R.Korshubayeva**

Kafedra mudiri: **U.A.Butayeva**

Fakultet kengash raisi: **A.Jo'raqulov**

O'quv-ishlar bo'yicha prorektor: **N.H.Musulmonov**

O'zbekiston-Finlandiya pedagogika instituti
Pedagogika va jismoniy madaniyat fakulteti Psixologiya kafedrasida
60310300-Psixologiya yo'nalishi uchun tayyorlangan "Mehnat va muhandislik psixologiyasi" fanidan o'quv dasturiga

TAQRIZ

Har bir xalq, har bir millatning ertangi kuni bugun voyaga yetayotgan avlod taqdiri bilan uzviy bog'liqdir. Shu nuqtai nazardan aytganda, mamlakatimizda o'tgan davr mobaynida ta'lim tizimini rivojlantirishga davlat siyosati darajasida e'tibor qaratilib, o'g'il-qizlarimizning jahon andozalariga mos sharoitlarda bilim olishini, jismoniy va ma'naviy jihatdan yetuk insonlar bo'lib ulg'ayishini ta'minlash, qobiliyat hamda iqtidorini, intellektual salohiyatini yuzaga chiqarish borasida keng ko'lamli ishlar amalga oshirildi.

Yuqori samarali zamonaviy ta'lim va innovatsiya texnologiyalari, ilg'or xorijiy tajribani keng joriy etgan holda, oliy o'quv yurtlarining pedagog kadrlarini tayyorlash bo'yicha malaka talablari, o'quv rejalari, dastur hamda uslublarini tubdan yangilashga oid chora-tadbirlar o'z ifodasini topdi. Bu, o'z navbatida, oliy o'quv yurtlarida talabalarga saboq berayotgan mutaxasis- kadrlarning zamon bilan hamnafas bo'lishlariga, o'quv jarayoniga fanlar bo'yicha innovatsiyalar, shuningdek, ilg'or uslublarni keng joriy etishga zarur shart-sharoit yaratadi, shu bilan birga, kasb mahorati, pedagogik va ilmiy faoliyatini muttasil rivojlantirib borishini talab etadi.

"Mehnat va muhandislik psixologiyasi" fanidan ushbu namunaviy o'quv dasturi O'zbekiston-Finlandiya Pagogika instituti "Psixologiya" kafedrasida tayyorlangan. "Mehnat va muhandislik psixologiyasi" fan dasturi 60310300–Psixologiya yo'nalishi 4-bosqich talabalari uchun mo'ljallangan.

O'quv dasturini tayyorlash davomida oliy ta'lim sifatini ta'minlash jarayonlarida ilg'or xorijiy tajribalarni o'rganib chiqqan holda oliy ta'lim tizimida fanning yutuqlari tatbiq etish yuzasidan mavzular ishlab chiqilgan.

O'quv fan dasturi fanning mazmuni, asosiy nazariy qism, amaliy mashg'ulotlar bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar, mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar, fan o'qitilishining natijalari, ta'lim texnologiyalari va metodlari, kreditni olish uchun talablar hamda foydalanilgan adabiyotlardan iborat.

Psixologiya kafedrasi tomonidan tayyorlangan mazkur o'quv dastur talab darajasida bajarilgan, uni pedagogik oliy ta'lim muassasasi 60310300-Psixologiya mutaxassisligi bo'yicha 4- bosqichiga mos deb hisoblayman.

ISFT Instituti Samarqand filiali
"Ijtimoiy gumanitar fanlar" kafedrasi
v.b.dotsenti **M.S.Tovbayeva**

INTERNATIONAL SCHOOL OF FINANCE TECHNOLOGY AND SCIENCE • MCHJ • ISFT INSTITUTI SAMARQAND FILIALI

O'zbekiston-Finlandiya pedagogika instituti
Pedagogika va jismoniy madaniyat fakulteti Psixologiya kafedrasida
60310300-Psixologiya yo'nalishi uchun tayyorlangan "Mehnat va muhandislik psixologiyasi" fanidan o'quv dasturiga

TAQRIZ

Har bir xalq, har bir millatning ertangi kuni bugun voyaga yetayotgan avlod taqdiri bilan uzviy bog'liqdir. Shu nuqtai nazardan aytganda, mamlakatimizda o'tgan davr mobaynida ta'lim tizimini rivojlantirishga davlat siyosati darajasida e'tibor qaratilib, o'g'il-qizlarimizning jahon andozalariga mos sharoitlarda bilim olishini, jismoniy va ma'naviy jihatdan yetuk insonlar bo'lib ulg'ayishini ta'minlash, qobiliyat hamda iqtidorini, intellektual salohiyatini yuzaga chiqarish borasida keng ko'lamli ishlar amalga oshirildi.

Yuqori samarali zamonaviy ta'lim va innovatsiya texnologiyalari, ilg'or xorijiy tajribani keng joriy etgan holda, oliy o'quv yurtlarining pedagog kadrlarini tayyorlash bo'yicha malaka talablari, o'quv rejalari, dastur hamda uslublarini tubdan yangilashga oid chora-tadbirlar o'z ifodasini topdi. Bu, o'z navbatida, oliy o'quv yurtlarida talabalarga saboq berayotgan mutaxasis- kadrlarning zamon bilan hamnafas bo'lishlariga, o'quv jarayoniga fanlar bo'yicha innovatsiyalar, shuningdek, ilg'or uslublarni keng joriy etishga zarur shart-sharoit yaratadi, shu bilan birga, kasb mahorati, pedagogik va ilmiy faoliyatini muttasil rivojlantirib borishini talab etadi.

"Mehnat va muhandislik psixologiyasi" fanidan ushbu namunaviy o'quv dasturi O'zbekiston-Finlandiya pedagogika instituti "Psixologiya" kafedrasida tayyorlangan. "Mehnat va muhandislik psixologiyasi" fan dasturi 60310300–Psixologiya yo'nalishi 1-bosqich talabalari uchun mo'ljallangan.

O'quv dasturini tayyorlash davomida oliy ta'lim sifatini ta'minlash jarayonlarida ilg'or xorijiy tajribalarni o'rganib chiqqan holda oliy ta'lim tizimida fanning yutuqlari tatbiq etish yuzasidan mavzular ishlab chiqilgan.

O'quv fan dasturi fanning mazmuni, asosiy nazariy qism, amaliy mashg'ulotlar bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar, mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar, fan o'qitilishining natijalari, ta'lim texnologiyalari va metodlari, kreditni olish uchun talablar hamda foydalanilgan adabiyotlardan iborat.

Psixologiya kafedrasi tomonidan tayyorlangan mazkur o'quv dastur talab darajasida bajarilgan, uni pedagogik oliy ta'lim muassasasi 60310300-Psixologiya mutaxassisligi bo'yicha mos deb hisoblayman.

O'zbekiston-Finlandiya Pedagogika Instituti,Pedagogika va jismoniy madaniyat fakulteti
Psixologiya kafedrasi mudiri **dots U.A.Butayeva**